

TEATRIKUNST

Elmo NÜGANEN

ESITAJAD

- 1) Akadeemikud M. Raidal, L. Mälksoo, A. Realo, Ü. Niinemets, J. Allik, J. Ross, A. Kahru, T. Randma-Liiv, K. Kirsimäe, E. Ergma, J. Einasto, R. Villems, P. Saari, M. Kirm, A. Öpik, U. Varblane
- 2) Eesti muusika- ja teatriakadeemia senat

SÜNDINUD 15. veebruaril 1962

HARIDUS, TEADUSKRAAD

Lõpetas Tallinna 4. tehnikakooli rätsepa erialal

1982–1983 õppis Tallinna pedagoogilises instituudis näitejuhtimist

1988 – Tallinna riiklik konservatoorium, näitleja

TEENISTUSKÄIK

1988–1992 Ugala teatri näitleja ja lavastaja; alates 1992 Tallinna linnateatri peanäitejuht; 1999 Tartu ülikooli vabade kunstide kutsutud professor; aastatel 1998–2002, 2008–2012 Eesti muusika- ja teatriakadeemia õppejõud; alates 2008 lavakunstiprofessor. On olnud lavakunstikooli XX, XXV ja XXIX lennu juhendaja (viimane koos Anu Lambiga).

LOOMETÖÖ

Elmo Nüganen on loomingulises kõrgvormis ja pikaajaliste kogemustega Eesti teatri juhtfiguur. Ta on Eesti kultuuri- ja teatrimaastikul järjepidevuse ning parimate traditsioonide järgija ja hoidja, samal ajal riigi arengut puudutavate teemade suhtes tundlik ja terav aktiivne riigi kodanik. Nüganeni teatrikeel on universaalne – keelt, dramaturgiat ja näitlejatööd hindav ning väärtustav. Tema lavastused on tuntud näitlejate professionaalse ansamblimängu ning nüansi- ja detailirohkuse poolest. Ta on olnud oodatud lavastaja ka väljaspool Eestit, mida kinnitavad auhinnatud lavastused Venemaal ja Lätis. Nüganenil on suur roll ka Eesti muusika- ja teatriakadeemia lavakunstikoolis uue teatritegijate põlvkonna kasvatamisel ja koolitamisel. Tema käe alt on lõpetanud kolm lendu näitlejaid ja dramaturge (2002, 2012, 2020, viimane koos Anu Lambiga). Nüganeni loomingulises biograafias on oluline osa ka filmidel. Režissöörina on ta kajastanud Eesti Vabariigi ajalugu käsitlevaid teemasid kui ka tänapäeva inimese eneseotsinguid. Tal on mitmeid suurepäraseid ja preemiaid pälvinud teatrirolle nii Eestis kui Venemaal, mis loodud maailmanimega lavastajate käe all (nt Adolf Šapiro), samuti filmirolle, tuntum neist Eesti-Gruusia koostöös valminud „Mandariinid”, mis esitati nii Kuldgloobuse kui Oscari nominatsioonile.

TUNNUSTUSED

Eesti teatrilidu Voldemar Panso nimeline noore näitleja preemia 1986

Eesti teatrilidu Ants Lauteri nimeline parima noore lavastaja preemia 1992

Parima lavastaja ja parima kõrvalosatäitja preemia rahvusvaheliselt teatrifestivalilt Baltiiski Dom 1994

Eesti teatri aastaauhind parimale lavastajale 1992, 1995, 2000, 2007 ja 2010

Eesti vabariigi kultuuripreemia 1996, 1999, 2009

Parima lavastaja ja parima meesnäitleja auhind festivalilt Draama'96

Parima meesnäitleja preemia rahvusvaheliselt teatrifestivalilt Baltiiski Dom 1996

Vene teatripreemia Kuldne Sofitt parimale lavastajale 1997

Valgetähe III klassi teenetemärk 1999

Venemaa riiklik kunstipreemia 2001

Eesti kultuurkapitali parima debüüdi auhind filmi „Nimed marmortahvilil“ eest 2002
 Eesti vabariigi välisministeeriumi kultuuripreemia filmi „Mandariinid“ meeskonnale 2013
 Teatريفestivali Balti kodu autasu Balti Täht 2016
 Linnateatri kolleegipreemia parima lavastuse eest 2020

Lavastused Tallinna Linnateatris:

W. Shakespeare „Romeo ja Julia“, 1992 T. Różewicz „Valge abielu“, 1993 H. C. Andersen / E. Nüganen „Nukkude akadeemia“, 1994 A. Dumas / E. Nüganen „Kolm musketäri“, 1995 A. Tšehhov „Pianoola ehk Mehaaniline klaver“, 1995 D. Fo „Elizabeth – naine juhuse tahtel“, 1996 F. Dostojevski / E. Nüganen „Kuritöö ja karistus“, 1999 W. Shakespeare „Hamlet“, 1999 A. Tolstoi / E. Nüganen „Burattino“, 2000 A. Dumas / E. Nüganen „Musketärid – 20 aastat hiljem“, 2001 J. Martin „Tšehhov & show-bisnis“, 2001 J. Tätte / O. Ehala „Kaotajad“, 2003 D. Mamet „Äri“, 2004 A. H. Tammsaare / E. Nüganen „Tõde ja õigus. Teine osa“, 2005 A. H. Tammsaare / E. Nüganen „Karin. Indrek. Tõde ja õigus. 4.“, 2006 A. H. Tammsaare / U. Lennuk „Wargamäe Wabariik“, 2008 J.-L. Lagarce „Meie, kangelased“, 2009 A. H. Tammsaare / E. Nüganen „Ma armastasin sakslast“, 2009 P. Barnes, „Jumala narride vennaskond“, 2010 J. B. Priestley, „Aeg ja perekond Conway“, 2011 Molière, „Scapini kelmused“, 2011 A. Tšehhov, „Maailmale nähtamatud pisarad“, 2012 W. Boyd, „Ilgatus“, 2014 A. Tšehhov „Kirsiaed“, 2017 P. Piik „Miljoni vaade“, 2018 A. de Saint-Exupéry / E. Nüganen „Väike prints“, 2018 M. Ivaškevičius „Kant“, 2019 T. Vinterberg, M. Rukov „Kommuun“, 2019

Lavastused väljaspool Tallinna Linnateatrit:

W. Shakespeare „Tõrksa taltsutus“ (diplomilavastus Ugalas, 1987) E. Nüganen „Sinder-Vinder“ (Ugala, 1989) B. Thomas / M. Unt „Charley tädi“ (Ugala, 1989) A. Tšehhov „Kajakas“ (Ugala, 1990) A. Tšehhov „Ivanov“ (Eesti Draamateater, 1990) C. Gozzi „Armastus kolme apelsini vastu“ (Ugala, 1991) T. Stoppard „Arkaadia“ (Peterburi Suur Draamateater, 1998) Y. Jamiaque „Härä Amilcar“ (Moskva Lenkomi teater, 2004) W. Gombrowicz „Laulatus“ (Toruni Wilam Horzyca nimeline teater, 2004) A. H. Tammsaare „Maa ja armastus“ („Tõde ja õigus“, IV osa) (Läti Rahvusteater, 2012) T. Stoppard „Utoopia rannik. Teine osa. Laevahukk“ (Eesti Draamateater, 2013) W. Boyd, „Ilgatus“ (Peterburi Suur Draamateater, 2014)

Valitud rollid Tallinna linnateatris (kui ei ole märgitud teisiti):

Jack – B. Thomas / M. Unt, „Charley tädi“, Ugala, 1989 File – R. Nash 2Vihmameister“, Ugala, 1990
 Pantalone – C. Gozzi „Armastus kolme apelsini vastu“, Ugala, 1991 Isa – T. Różewicz „Valge abielu“, 1993
 Orgon – Molière „Tartuffe“, 1993 Lopahhin – A. Tšehhov, „Kirsiaed“, Ugala, 1993 Felton – A. Dumas / E. Nüganen „Kolm musketäri“, 1995 Platonov – A. Tšehhov „Pianoola ehk Mehaaniline klaver“, 1995 Paul – J. Rohumaa / M. Tuuling „Ainus ja igavene elu“, 1996 Peer Gynt – H. Ibsen „Peer Gynt“, Eesti Draamateater, 1997 Väitsa-Mackie – B. Brecht / K. Weill „Kolmekrossiooper“, 1997 Kleštš – M. Bitter, „Põhhjas“, 2000 Paulino – J. Sanchis Sinisterra „Ay, Carmela!“, 2002 Sinjoore Ponza – L. Pirandello „Nii see on (kui teile nii näib)“, 2006 Tuletõrjuja – R. Bradbury „451 kraadi Fahrenheiti“, Moskva teater Et Cetera, 2007 Isa – M. Kõiv „Tagasitulek isa juurde“, 2015 Mees – J. Fosse „Sügise unenägu“, 2015

Olulisemad filmid:

„Nimed marmortahvilil“ (Taska Film 2002, Albert Kivikase romaani põhjal) – režissöör ja stsenaarist, „Meeletu“ (Taska Film / ETV 2006, Jaan Tätte näidendi põhjal) – režissöör ja stsenaarist, „Mandariinid“ (Allfilm / Cinema24, 2013; režissöör Zaza Urushadze) – mängis Markuse rolli, „1944“ (Taska Film 2015) – režissöör